

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vitruvius Itervm Et Frontinus

Vitruvius

Florentiae, 1513

De electione locorum salubrium & quae obsint salubritati & unde lumina
capiantur. Cap. IIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12979

Defensionis est murorum turriumq; & portarum ratio, ad hostium impetus perpetuo repellendos excogitata. Religionis, deorum immortalium sanctorum, ad unumq; sacrarum collocatio. Opportunitatis, omnium locorum ad usum publicum dispositio, uti portus, fora, porticus, balnea, theatra, inambulationes, ceteraq; quæ iisdem rationibus in publicis designantur locis.

Hæc autem ita fieri debent, ut habeatur ratio firmitatis, utilitatis, uenustatis. Firmitatis erit habitatio, cum fuerit fundamentorum ad solidum depressio, & ex quaq; materia copiarum sine auaritia diligens electio. Utilitatis autem, emendata, & sine impeditione, usu locorum, dispositio, & ad regiones sui cuiusq; generis apta & commoda distributio. Venustatis uero, cum fuerit operis species grata & elegans. membrorumq; commensus iustas habeat symmetria rationes.

De electione locorum salubrium & quæ obsint salubritati & unde lumina capiuntur. Caput. III.

In ipsis uero moenibus ea erunt principia. Primum electio loci saluberrimi. Is autem erit excelsus & non nebulosus, non pruinosus, regionesq; coeli spectans, neq; æstuosas, neq; frigidas, sed temperatas. Deinde si euitabitur palustris uicinitas. Cum enim auræ matutinæ cum sole oriente ad oppidum peruenient, & iis ortæ nebula adiungentur, spiritusq; bestiarum palustrium uenenatos cum nebula mixtos in habitatorum corpora flatus spargent, efficiunt locum pestilentem. Item si secundum mare erunt moenia, spectabuntq; ad meridiem, aut ad

LIBER

occidentem, non erunt salubria, quia per astatem coelum meridiana sole ex oriente calescit, meridie ardet. Item quod spectat ad occidentem, sole exorto tepescit, meridie calet, uespere feruet. Igitur mutationibus caloris & refrigerationis, corpora quae in iis locis sunt, uitiantur. Hoc autem licet animaduertere etiam ex iis quae non sunt animalia. In cellis enim uinariis tectis, lumina nemo capit à meridie, nec ab occidente, sed à septentrione, quia ea regio nullo tempore mutationes recipit, sed est firma perpetuo, & immutabilis. Ideo etiā & granaria quae ad solis cursum spectant, bonitatem cito mutant. obsonia quae, & poma, quae non in ea coeli parte ponuntur quae est auersa à solis cursu, non diu seruantur. Nam semper calor cum excoquit, aeribus firmitatem eripit, & uaporibus feruēdis exugendo naturales uirtutes, dissoluit eas, & feruore mollescentes efficit imbecillas, ut etiam in ferro animaduertimus, quod quamuis natura sit durum, in fornacibus ab ignis uapore percale factū ita mollescit, uti in omne genus formae facilliter fabricetur, & idem cum molle & candens est, si refrigeretur tunc etiam frigida, redurescit, & restituitur in antiquam proprietatem. Licet etiā considerare haec ita esse, ex eo, quia astate, non solum in pestilentibus locis, sed etiam in salubribus, omnia corpora calore fiant imbecilla, & per hiemem, etiam quae sint pestilentissima regionē efficiantur salubres, ideo quia à refrigerationibus solidantur. Non minus etiam quae à frigidis regionibus corpora traducuntur in calidas, non possunt durare, sed dissoluntur. Quae autem ex calidis locis,

sub septentrionum regiones frigidas, non modo non laborant immutatione loci ualitudinibus, sed etiam confirmantur. Quare cauendum esse uidetur in moribus collocandis ab iis regionibus, quæ caloribus, flatibus ad corpora hominũ possunt spargere. Nam quia ex principiis, quæ græci σοιχηα appellat, omnia corpora sunt composita, id est ex calore, & humore, & terreno, & aere, & his mixtionibus naturali temperatura figurantur omnium animalium in mundo generatim qualitates. Ergo in quibus corporibus cum exuperat è principiis calor, tunc interficat, dissoluitq; cætera feruore. Hæc autem uitia efficit feruidum ab ærtis partibus cœlum, cum insidit in apertas uenas plus q̄ patitur, è mixtionibus naturali temperatura corpus. Item si humor occupauit corporum uenas, imparesq; eas fecit, cætera principia ut à liquido corrupta, diluuntur, & dissoluuntur compositionis uirtutes. Item è refrigerationibus humoris, uentorum, & aurarum, infunduntur uitia corporibus. Non minus aeris, etiamq; terreni, in corpore naturalis compositio augendo aut miuendo, infirmat cætera principia, terrena, abi plenitate, aerea, grauitate cœli. Sed si quis uoluerit diligentius hæc sensu percipere, animaduertat, attendatq; naturas auium, & pisciũ, & terrestrium animalium, & ita considerabit discrimina temperaturæ. Aliam enim mixtionem habet genus auium, aliam piscium, longe aliter terrestrium natura. Volucres minus habent terreni, minus humoris, caloris temperata, & aeris multum. Igitur leuioribus principiis compositæ, facilius in aeris impe-

LIBER

tum nititur. Aquatiles aut piscium naturæ, et temperata sunt à calido, plurimūq; ex aeris et terreni sunt cōpositæ, sed humoris habēt oppido q̄ paulū, quo minus habent è principiis humoris in corpore, facilius in humore perdurant. Itaq; cum ad terram perducuntur, animam cum aqua relinquunt. Item terrestria, q̄ è principiis ab aere caloreq; sunt temperata, minusq; habent terreni, plurimumq; humoris, q̄ abundant humida partes, non diu possunt in aqua vitam tueri. Ergo si hæc ita uidentur quemadmodum proposuimus, et ex iis principiis animalium corpora cōposita sensu percipimus, et exuberationibus aut defectiōibus ea laborare dissoluiq; indicauimus, non dubitamus quin diligentius quæri oporteat, uti temperatissimas cœli regiones eligamus, cum quærenda fuerit in mœnium collocationibus salubritas. Itaq; etiam atq; etiam ueterum reuocandam censeo rationem. Maiores enim è pecoribus imolatis quæ pascebantur in iis locis, quibus aut oppida aut castra statua constituebantur, inspiciebant iecinora, et si erant liuida et uitiosa prima, alia imolabant, dubitantes utrum morbo, an pabuli uitio læsa essent. Cum pluribus expertierant, et probauerant integram et solidam naturam iecinorum ex aqua et pabulo, ibi cōstituebant munitiones. Si autem uitiosa inueniebāt, inditio transferebant, idem in humanis corporibus pestilentem futuram nascentem in iis locis aquæ abiq; copiam, et ita transmigrabant, et mutabāt regiōes, quærentes omnibus rebus salubritatem. Hoc autem fieri, uti pabulo aboq; salubres proprietates terræ ui-

deantur, licet animaduertire & cognoscere ex agris cretensium, qui sunt circa Pothereum flumen, quod est Cretæ inter duas ciuitates; Gnoson & Cortynam. Dextra enim & sinistra eius fluminis, pascuntur pecora, sed ex iis, quæ pascuntur proxime Gnoson, splenem habent, quæ autem ex altera parte, proxime Cortynam, non habent apparentem splenem. Vnde etiã medici quærentes de ea re, inuenerunt in iis locis herbam, quam pecora rodendo, imminuerant lienes, ita eam herbam colligendo, curant lienes hoc medicamento, quod etiam α σ ω λ η υ ο υ cretenses uocant. Ex eo licet scire, cibo atq; aqua, proprietates locorum naturaliter pestilentes aut salubres esse. Item si in paludibus mœnia constituta erunt, quæ paludes secundum mare fuerint, spectabuntq; ad septentrionem, aut inter septentrionem & orientem, eaq; paludes excelsiores fuerint q̄ litus marinum, ratione uidebuntur esse constituta. Fossis enim ductis, fit aquæ exitus ad litus, & ex mari tempestatibus aucto, in paludes redundantia motionibus concitatur, amarisq; mixtionibus, non patitur bestiarum palustrium genera ibi nasci, quæq; de superioribus locis natando proxime litus perueniunt, inconsueta falsitudine necantur. Exemplar autem huius rei gallicæ paludes possunt esse, quæ circum Altinum, Rauennam, Aquilegiam, aliaq; quæ in eiusmodi locis municipia sunt proxima paludibus. q̄ his rationibus habent incredibilem salubritatem. Quibus autem insidentes sunt paludes, & non habent exitus profluentes, neq; per flumina, neq; per fossas, uti pontina, stando putrescunt, & hu-

LIBER

mores graues & pestilentes in his locis emittunt. Itē in Apulia oppidum Salapia uetus, quod Diomedes ab troia rediens constituit, siue (quemadmodum nō nulli scripserunt) Elphias rhodius, in eiusmodi locis fuerat collocatum, ex quo incolæ quotannis ægrotando laborantes, aliquando peruenerunt ad. M. Hostilium, ab eoq; publicæ petentes, impetrauerūt uti his idoneum locum ad moenia transferenda conquireret eligeretq;. Tunc is moratus non est, sed statim rationibus doctissime quesitis, secundum mare mercatus est possessionem loco salubri, ab senatūq; populoq; romano petiit, ut liceret transferre oppidum, constituitq; moenia. & areas diuisit, nummoq; sextertio singulis municipibus mancipio dedit. His confectis lacū aperuit in mare, & portum ē lacu, municipio perfecit. Itaq; nunc salapini quatuor milibus passibus progressi ab oppido uetere, habitant in salubri loco.

De fundamentis murorum & turrium. Caput. V.

Vmergo his rationibus erit salubritatis in moenium collocandorum explicatio, regionesq; electæ fuerint fructibus ad alēdam ciuitatem copiosæ, & uiarum munitiones, aut oportunitates fluminum, seu per portus marinæ subuectiones habuerint ad moenia transportationes expeditas, tunc turrium murorumq; fundamenta sic sunt faciēda, uti fodiuntur (si queant inueniri) ad solidum, & in solido (quantum ex amplitudine operis pro ratione uideatur) crassitudine ampliore q̄ parietum quā supra terram sunt futuri, & ea impleantur quam solidissima structura. Item turres sunt proiciendæ in